

ПРОГРАМА КУРСУ «СУЧАСНІ ЕКОНОМІЧНІ ТЕОРІЇ»

Тема 1. Предмет і методи дисципліни «Сучасні економічні теорії»

Об'єкт і предмет дисципліни «Сучасні економічні теорії». Критерії виокремлення сучасної економічної теорії з цілісного теоретичного знання. Основні етапи генезису і еволюції економічної думки. Нові методологічні підходи постнекласичної науки. Перехід від об'єктної до проблемної орієнтації сучасної науки. Мета, завдання та основні функції курсу «Сучасні економічні теорії».

Теоретичні моделі розвитку науки. Комулятивна модель П. Дюгема. Фальсифікаційна модель К. Поппера. Теорія наукових революцій Т. Куна та її пояснення М. Бронфенбреннером і Д. Метою. Модель конкуруючих програм досліджень І. Лакатоша.

Сучасні економічні теорії та *методологія* їх аналізу. Два підходи до наукової методології: традиційний і сучасний. Наукове абстрагування. Індукція та дедукція. Марк Блауг «Методологія економічної науки». Альтернативні концепції методу: системного моделювання, радикального раціоналізму і методологічного плюралізму.

Структура методологічних досліджень. Методи сучасного економічного аналізу. Метод системного аналізу та його складові. Синергетичний підхід. Системно-синергетичний, системно-структурний (системно-функціональний) методи дослідження. Історико-генетичний метод. Математичні методи аналізу та математичне моделювання. Метод компаративістики. Метод аналогії.

Підходи та критерії періодизації господарського розвитку суспільства. Періодизація на основі *формаційної* (стадійної) парадигми: С. Десницький, Ф. Ліст, Б. Гільдебранд, К. Бюхер, К. Маркс, В. Левицький, К. Поланьї, В. Ростоу, Д. Белл, Е. Тоффлер, Дж. К. Гелбрейт. Циклічні схеми періодизації історико-економічного розвитку суспільства: Дж. Віко, Й. Гердер, Е. Мейер. *Цивілізаційна* парадигма господарської еволюції. Поняття цивілізації. Схема світової історії К. Ясперса. Вирішальна роль людини. Порівняльний аналіз формаційної та цивілізаційної парадигм. Системи Л. Моргана, М. Данилевського, О. Шпенглера, А. Дж. Тойнбі, С. Хантінгтона.

Тема 2. Сучасні трансформації кейнсіанського напрямку економічної науки

Розвиток кейнсіанства протягом 40-70-х років ХХ ст. Основні етапи розвитку кейнсіанства. Генезис кейнсіанства (30-40-і рр. ХХ ст.).

60-і рр. XX ст. Кейнсіанська ортодоксія: теорія економічного циклу Дж. Гікс (Хікс), Е. Гансен (Хансен), Р. Гаррод (Харрод); теорія економічної динаміки і зростання Р. Гаррод – О. Домар. Кейнсіансько-неокласичний синтез: Дж. Гікс, П. Самюельсен. Ліве кейнсіанство: Дж. Робінсон, Н. Калдор, П. Сраффа.

Криза кейнсіанства. Виникнення посткейнсіанства (70-і рр. XX ст.)
Монетарне посткейнсіанство: Р. Клауер, П. Девідсон, С. Вайнтрауб, Х. Мінські. Посткейнсіанство М. Калецького. Неорікардіанське посткейнсіанство: Дж. Робінсон, Н. Калдор, П. Сраффа, Л. Пазінетті, Дж. Ітуелл.

Становлення нового кейнсіанства (80-і рр. XX ст.) Зміни у предметі та методах дослідження. Стенфордський університет: Б. Грюнвальд, Дж. Стігліц. Університет Берклі: Дж. Акерлоф, Ж. Йеллен. Массачусетський технологічний університет: О. Бланшар, Дж. Ротемберг. Прінстонський університет: Б. Бернанк. Гарвардський університет: Гр. Манків (Менкю).

Місце макроекономічних моделей послідовників Дж. М. Кейнса у сучасній економічній теорії. Система державного регулювання у Швеції. Порівняльна характеристика кейнсіанства і шведської економічної школи. Е. Ліндаль. Е. Лундберг, Г. Мюрдаль, Б. Улін. Особливості кейнсіанства у Франції (Г. Ардан).

Тема 3. Сучасні концепції неолібералізму та соціальні школи

Теоретичні основи і загальна характеристика сучасного неолібералізму. «Жорстке ядро» методології неолібералізму. Порівняльна характеристика класичного та нового лібералізму. Основні школи неолібералізму першої третини XX ст. Виникнення німецького ордолібералізму. Концепція господарського порядку та ідеальні типи господарських систем Вальтера Ойкена. Французький неолібералізм Моріса Алле.

Нова австрійська школа: становлення та розвиток. Постулати праксеології Людвіга фон Мізеса. Теорія економічних систем. Австрійська модель економічного циклу. Мікроекономічний аналіз державної політики Фрідріха фон Гаєка. Теорія інституційного примусу. Теорія економічного зростання та економічної відсталості. Теорія суспільного вибору та економічного аналізу інституцій і права. Глобальний лібералізм.

Концепція соціального ринкового господарства А. Мюллера-Армака. Основні структурні елементи та мета соціального ринкового господарства. Практичне втілення концептуальних засад соціального ринкового господарства

в економічній політиці К. Аденауера та Л. Ерхарда. Теорія і політика суспільного ладу В. Рьопке і О Рюстова.

Основні сучасні течії неолібералізму. Неоіндивідуалізм, об'єктивізм в США та Великій Британії. Ордолібералізм в Німеччині. Неомаргіналізм в Австрії та Швейцарії.

Тема 4. Монетаризм як мейнстрім сучасної економічної науки

Звужене та розширене пояснення монетаризму: монетаризм як модифікований варіант кількісної теорії грошей; монетаризм як течія економічного консерватизму. Етапи розвитку монетарної концепції. Основні теоретичні положення кількісної теорії грошей. Новітній варіант кількісної теорії грошей.

Теоретичні постулати економічної концепції Мілтона Фрідмена. Методологія досліджень. Теорія перманентного доходу. Монетарна теорія циклу. Розрахунок синхронності стабілізаційних заходів. Теорія номінального доходу.

Особливості сучасного монетаризму. Відмінності економічної політики монетаризму і кейнсіанства. Зближення поглядів представників посткейнсіанства та монетаризму. Монетаристи-неокласики. Монетаристи-градуалісти. Монетаристи-прагматики. Нові монетаристи.

Ідеї монетаризму в економічній політиці окремих країн. «Рейганоміка». «Тетчеризм».

Тема 5. Теорії неоконсерватизму

Методологія та основні теоретичні постулати неоконсерватизму у 80-і роки ХХ ст. Обґрунтування неоконсервативної економічної політики. Концепція економіки пропозиції. Теорія раціональних очікувань. Англо-американська (неокласична) та європейська (ордоліберальна) парадигми ринкового неоконсерватизму. Характерні риси неоконсерватизму.

Теоретичні основи та характерні риси «економіки пропозиції». Крива А. Лаффера. Ефект А. Лаффера. Використання принципів «економіки пропозиції» в сучасній економічній політиці.

Теорія раціональних очікувань: теоретичні основи та практична спрямованість. Загальна економічна рівновага та теорія циклу у працях Р. Лукаса. Постулати теорії раціональних очікувань у працях Т. Сарджента та Н. Воллеса. Концепція Дж. Мута. Нова класична макроекономіка. Правило Й. Шумпетера.

Тема 6. Соціально-інституційні технократичні теорії

Методологічні особливості та основні етапи становлення інституціоналізму. Міждисциплінарний підхід. Заперечення концепції homo economicus. Еволюційний підхід. Дослідження соціально-економічних інституцій. Характерні риси раннього інституціоналізму. Методологія неоінституціоналізму. Індустріально-соціологічна школа. Теорія суспільного вибору. Кон'юнктурна школа. Теорії трансформації ринкової економіки. Нова інституційна економічна теорія.

Соціально-інституційні економічні технократичні теорії. Фактори якісних зрушень у розвитку світової економіки 50-60-х рр. ХХ ст. Основні ознаки сучасної НТР. НТП як потужний чинник трансформаційних процесів в економічній системі. Теорії технократичного детермінізму. Ян Тінберген та фактор НТП. Постіндустрієне суспільство Дж. К. Гелбрейта.

Теорії індустріалізму. Теорії системної трансформації капіталізму. Пітер Друкер. Адольф Берлі. Джон К. Гелбрейт. Теорія модернізації. Теорія стадій економічного зростання Волта Ростоу.

Глобальні проблеми та наслідки глобалізації. Програма нового гуманізму А. Печчеї. Концепція сталого розвитку Л. Брауна. Теорія універсального еволюціонізму. Концепція світ-системного аналізу Ф. Броделя і І. Валлерстайна. Соціокультурні виміри глобалізації (У. А. Л'юїс. К. Вітфогель).

Сучасні концепції постіндустріального суспільства. Теорія індустріального суспільства Раймона Арона. Нове індустрієне суспільство Дж. К. Гелбрейта. Фактори переходу від індустріального до постіндустріального суспільства. Постіндустрієне суспільство Даніела Белла. Концепція постіндустріального суспільства Елвіна Тоффлера. Суспільство знань Пітера Друкера. Концепції інформаційного суспільства. Теорія мережевого суспільства Мануела Кастельса. Японська модель Ф. Фукуями та Й. Масуди.

Тема 7. Структура та основні течії сучасного інституціоналізму

Витоки та методологічна основа сучасного інституціоналізму. Розширення об'єкту дослідження. Посилення суперечностей суспільного розвитку. Ставлення до неокласиків. Концепція homo institutus. Соціологічна течія. Франсуа Перру. Роберт Гейлблонер (Хейлбронер). Гуннар Мюрдаль. Неоінституціоналізм як течія сучасного інституціоналізму. Еволюція традиційного (класичного) інституціоналізму. Виникнення нової інституціональної економічної теорії. Спільні методологічні риси та відмінності неоінституціоналізму та нової інституціональної економічної теорії.

Основні теоретичні концепції неокласицизму. Рональд Коуз: теорія трансакційних витрат; теорія прав власності. Джеймс Бюкенен: теорія суспільного вибору. Теорія інституцій Дагласа Норта.

Нова інституціональна економічна теорія. Зміни у «жорсткому ядрі» неокласицизму. Олівер Вільямсон. Теорія ігор Дж. Фон Неймана. Рівновага Штакельберга. Рівновага Неша. Теорія неповної раціональності Герберта Саймона. Теорія економіки угод. Інституціональні підсистеми Л. Болтанськи, С. Лафайє та Л. Тавено.

Еволюційна економіка. Р. Нельсон, С. Дж. Вінтер: «Еволюційна теорія економічних змін» Дослідження економічної теорії та інституцій Дж. Ходжсоном.

Тема 8. Нові тенденції у розвитку світової економічної науки

Новий етап наукового пізнання і економічна теорія. Постнеокласичний етап сучасного розвитку науки. Залучення суб'єкту пізнання до пізнавального процесу. «Троїстий союз» У. Баумоля: економічна теорія – кількісні методи аналізу – прикладні дослідження. Економічна система у площині постнеокласичної науки. Криза сучасної неокласицизму. Аксіологічні аспекти пізнання. Розширення об'єкту економічної теорії. Перехід від об'єктної до проблемної орієнтації. Системний підхід інституційного аналізу. Синергетичний підхід. Дисипативні структури. Цивілізаційний підхід. Глобальний еволюціонізм.

Зміни у методології та перспективи розвитку основних напрямів сучасної економічної теорії. Нелінійність, різновекторність та циклічність суспільного прогресу. Плюралізм та антропоцентризм сучасного економічного знання. Формування нових методологічних підходів. Парадигмальні зрушення. Поширення нових конкретних методів аналізу. Цивілізаційна парадигма суспільного розвитку. Парадигма фізичної економії або парадигма сталого розвитку. Еволюційний підхід як метод аналізу.

Пріоритети у проблематиці економічних досліджень на початку XXI століття. «Людський капітал» як фундаментальна категорія сучасної економічної науки. Трансформаційні процеси. Взаємодія локального і глобального у економіці. Взаємодія природи і суспільства. Електронний коледж Е. Тофлера. Формування нової економічної теорії. Інноваційна діяльність як чинник економічного зростання.